

А.С. Славко – студентка III курсу юридичного факультету
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. кафедри державно-правових дисциплін
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ” **В.М. Завгородня**

ПРАВО ВЛАСНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НА КОСМІЧНІ ОБ’ЄКТИ

Вивчення і освоєння космічного простору є одним із глобальних напрямків діяльності людства, що відкриває нові горизонти й для реалізації прав і свобод людини. В той же час, правове регулювання такої діяльності дещо “відстає” від фактично наявних відносин в цій сфері, адже воно відбувається на основі низки міжнародних нормативно-правових актів, що були прийняті ще в 60-70 рр. ХХ століття. Проте розвиток науково-технічного прогресу ставить нові питання, які потребують правового врегулювання. Серед таких, зокрема, питання щодо можливості виникнення права власності фізичних осіб на космічні об’єкти.

Так, законодавство України не дає чіткого визначення поняття “космічний об’єкт”. Лише в ст. 1 Закону України “Про космічну діяльність” дано визначення поняття “об’єкт космічної діяльності”, під яким розуміють матеріальні предмети штучного походження, що проектується, виготовляються та експлуатуються як у космічному просторі, так і на поверхні землі з метою дослідження та використання космічного простору [1].

Міжнародні правові акти також не дають відповіді на запитання що слід розуміти під поняттям “космічний об’єкт”. Однак аналізуючи їх, зокрема Конвенцію про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічним об’єктом, можна дійти висновку, що під космічним об’єктом розуміють будь-яке штучне тіло, що було виведене у космічний простір, засіб його доставки та їх складові частини [2]. Отже, поняття “об’єкт космічної діяльності”, запропонований українським законодавством, є ширшим, бо включає в себе і ті предмети, запуск яких не відбувається. В теорії під космічним об’єктом часто розуміють також і природне небесне тіло.

У цьому зв’язку також варто з’ясувати питання “космічний простір” – найчастіше під ним розуміють простір до верхньої межі стратосфери (приблизно 100-110 км вгору від земної поверхні). Але знову-ж таки, точного визначення цього поняття міжнародно-правові акти не дають.

Щодо права власності, то природні космічні об’єкти оцінюють як *res extra commercium* (речі, вилучені з обігу). Такі положення закріплено ст. II Договору про принципи діяльності держав стосовно дослідження та використання космічного простору, включаючи Місяць та

інші небесні тіла – космічний простір, включаючи Місяць та інші небесні тіла, не підлягає національному присвоєнню ні шляхом проголошення над ними суверенітету, ні шляхом використання чи окупації, ні будь-якими іншими засобами [3]. Ці ж положення продубльовано і в ст. 3 Декларації правових принципів, що регулюють діяльність держав з дослідження та використання комічного простору [4]. Отже, на природні небесні тіла не може бути поширений суверенітет будь-якої держави і, відповідно, вони не можуть перебувати в державній власності. Непоширення суверенітету певної держави тягне за собою неможливість встановлення і іншої форми власності, адже однією з підстав для цього є існування системи норм національного права, що регулюють відносини власності. Звідси випливає, що природні небесні тіла перебувають у “спільній власності всього людства”.

В той же час, щодо штучних космічних об’єктів ситуація більш зрозуміла. Так, відповідно до ст. 7 Декларації правових принципів держава, в реєстр якої занесений об’єкт, запущений до космічного простору, зберігає юрисдикцію та контроль над таким об’єктом і над будь-яким екіпажем, що знаходиться на ньому, під час їх перебування в космічному просторі. Також право власності на космічні об’єкти, що були запущені до космічного простору, включаючи об’єкти, доставлені чи споруджені на небесному тілі, і на їх складові частини залишаються в силі під час їх перебування в космічному просторі чи на небесному тілі, чи після повернення на Землю [4]. Отже, штучно створені об’єкти, в принципі, можуть належати будь-якому суб’єкту, в тому числі і фізичній особі, якщо право власності такої особи на космічний об’єкт виникло ще до його запуску, то воно буде залишатись в силі. Тобто, можна зробити висновок, що космічні об’єкти, за умови, що вони штучно створені, можуть перебувати і у власності фізичних осіб. В цьому випадку підстави набуття права власності будуть класичними та регулюватимуться цивільним законодавством держави, з території якої буде здійснюватись запуск відповідного космічного об’єкта. Так, для України такі підстави закріплено ст. 328 (набуття права власності з правочинів), 331 (набуття права власності на новостворену річ), 332 (набуття права власності на перероблену річ) ЦК України тощо [5].

Отже, можна зробити висновок про те, що коло суб’єктів права власності на штучно створені космічні об’єкти не обмежується державами та юридичними особами. Фізична особа, виходячи з українських та міжнародних правових актів, за певних умов також може бути власником космічного об’єкта.

Література

1. Закон України “Про космічну діяльність” : за станом на 10 листопада 2008 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> – Загол. з екрану.
2. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічним об’єктом від 29.03.72 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> – Загол. з екрану.
3. Договір про принципи діяльності держав стосовно дослідження та використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 27.01.67 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> – Загол. з екрану.
4. Декларація правових принципів, що регулюють діяльність держав з дослідження та використання космічного простору від 13.12.63 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> – Загол. з екрану.
5. Цивільний кодекс України: за станом на 10 листопада 2008 р. – [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> – Загол. з екрану.

Славко, А. С. Право власності фізичних осіб на космічні об’єкти [Текст] / А. С. Славко // Права людини в умовах сучасного державотворення : теоретичні і практичні аспекти : зб. тез доп. III Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (12–13 грудня 2008 року) / ДВНЗ “УАБС НБУ”. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – С. 193–195.